

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry:n lausunto Potilasvakuutustyöryhmän loppuraportista

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry on toimittanut jo aiemmin työryhmälle kirjallisen lausunnon, jossa esitetyt huomiot liitto toistaa lausunnossaan, koska niitä ei ole huomioitu työryhmän esityksessä.

Yleistä

Kuluttajaliitto toteaa, että työryhmässä oli edustettuna ministeriön edustajien lisäksi ennen kaikkea ns. perinteisiä toimijoita sairaanhoidosta ja terveydenhuollosta sekä niihin liittyvistä toiminnoista. Sen sijaan kuluttajat eivät olleet työssä suoraan edustettuina.

Toteamme myös, että jokaisessa terveydenhuollon toimintayksikössä olevat potilasasiamiehet ovat pääosin liittomme jäseniä Kuluttajayhdistys Suomen Potilasasiamiehet ry kautta. Kentällä juuri potilasasiamiehet ovat potilaisiin nähden usein ongelmien sattuessa etulinjassa.

Työryhmän toimeksianto oli varsin kapea keskittyen pääasiassellisesti potilasvakuutuslakiin. Potilasvahinkolaki tarvitsee päivittämistä ja korjauksia, mutta lakimuutos tässä muodossa ei ratkaise kaikkia epäkohtia ja asioita. Monet epäkohdat eivät myöskään johdu laista vaan muista syistä.

Uudistusehdotuksilla ei ole suurta vaikutusta potilaiden asemaan nykylakiin verrattuna. Kun voimaantuloa ehdotetaan vasta 1.1.2019, olisi ollut hyvä mahdollisuus pohtia perusteellisesti koko potilasvahinkojärjestelmää.

Potilasvahinkojärjestelmä on laaja kokonaisuus ja tästä syystä kiinnitämme työryhmän huomion esityksessä mainittuihin muutoksiin mutta myös muihin seikkoihin lain sisällä, joihin esityksessä olisi ollut mahdollisuus ottaa kantaa ja lopuksi niihin ongelmiin, jotka eivät suoraan johdu potilasvahinkolaista.

Esityksestä yleisesti

Pääasiassellinen sisältö on kirjoitettu hyvin yleisluotoisesti suomalaisen perinteisen lainvalmistelukulttuurin mukaisesti ”kehitetään, parannetaan ” jne. Luonnoksessa potilasvahinkolaki termistä näytetään olevan luopumassa ja esityksessä nimenä on potilasvakuutuslaki. Tämä saattaa aiheuttaa sekaannusta koska potilaan kannalta merkitystä ei ole sillä onko vakuutus vai ei vaan korvaus tulee vakuutuksesta riippumatta.

Kuluttajaliitto kannattaa seuraavia muutosesityksiä

Korvausperusteisiin lisättävät kehoon asennettavat laitteet, kuten tekonivelet, vakuutuksen ulottaminen tietyissä tapauksessa myös valtakunnan ulkopuolella annettavaan hoitoon sekä hätäkeskustoimintaan liittyvät lisäykset ovat kannatettavia. Jäljempänä tuomme esille näkemyksiä mitä nykyisissä korvausperusteissa olisi syytä selvittää ja tehdä muutoksia.

Ammatillisen kuntoutuksen ja ansionmenetyksen saaminen ensisijaiseksi työeläkkeeseen nähden on hyvä asia. Potilaan kannalta on hankalaa kun osa etuuksista jää toissijaiseksi.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että päätökset tulee perustella. Potilaan kannalta päätöksen perustelu on olennainen asia, jotta hän voisi ymmärtää miksi hakemus on hylätty ja voidakseen arvioida tilannettaan ja mahdollista valitusta. Saamamme kuluttajapalautteen perusteella Potilasvakuutuskeskuksella on tässä asiassa ollut ongelmia.

Kuluttajaliitto esittää valmisteltavaksi

Korvausperusteet

Potilasinformaation merkitys hoidossa kasvaa ja sen vuoksi sitä on korostettava ammattistandardina. Potilasinformaation antamisessa on havaittavissa puutteita kun esimerkiksi relatiivisen hoidon hoitovaihtoehtoja ja niihin liittyviä riskejä ei kerrota eikä kirjauksia tehdä aina lain vaatimalla tavalla. Potilaalla on oikeus harkita lähteekö esim. leikkaukseen ja yhdessä hoitavan lääkärin kanssa punnitaan hoidon toteuttamisen vaihtoehtoja muun muassa riskinäkökulmasta. Potilasinformaation puute tai epäselvyys siitä onko sitä annettu vai ei, johtaa usein pattitilanteeseen.

Vuonna 1999 voimaan tulleen lain perusteluissa on todettu, että potilaan hoitoa eri hoitopaikoissa ja laitoksissa tulee yksittäisten hoitopaikkojen lisäksi arvioida hoitoa kokonaisuudessaan hoitoketjuna. Potilaan kannalta valitettavasti näin ei aina tapahdu. Jokainen hoitopaikka ketjussa on saatettu rekisteröidä Potilasvakuutuskeskuksessa omalla vahinkonumerolla. Potilas saa useita päätöksiä samalla kerralla pilkottuna eri osasiin (PVK:n mukaan vakuutusteknisten syiden takia). Hoitoketjun kokonaisuutta ei potilaan näkökulmasta arvioida Kuluttajaliiton käsityksen mukaan siten kun pitäisi.

Korvauksen viivästysaika aiemmasta luonnoksesta on nostettu 3 kuukauteen

Olemme työryhmälle antamassamme lausunnossa kannattaneet ehdotettua korottoman käsittelyajan alentamista 3 kuukaudesta 1 kuukauteen. Nyt nykyisen lain 3 kuukauden aika on palautunut. Vuoden vaihteessa eli 1.1.2017 tuli voimaan uusi liikennevakuutuslaki ja siellä koroton aika pudottiin 1 kuukaudeksi. Mielestämme kaikissa lakisäätteissä tulee olla sama aika eli 1 kuukautta.

Seuraava aiempi lausumamme:

”Korvauksen korotuksen saaminen korkolain mukaiseksi, jolloin koroton käsittelyaika alenee 1 kuukauteen, on hyvä asia. Samalla se on yhdenmukainen uudistetussa lakisäätteisessä liikennevakuutuslaissa tapahtuvan muutoksen kanssa 1.1.2007. Olisi syytä kirjata ainakin perusteluihin, että Potilasvakuutuskeskuksen tulee maksaa viivästyskorvaus viran puolesta, ex officio- periaatteen mukaisesti, vaikka vahingonkärsinnyt ei ole tätä vaatinut. Saamamme palautteen

mukaan PVK ei ole oma-aloitteisesti tätä noudattanut vaan vasta potilasvahinkolautakunnan linjausten myötä on muuttanut käytäntöään.”

Vanhentumissääntö

Vanhentumista koskeva säännös on potilaan kannalta liian kategorinen. Usein potilasvahinko paljastuu vasta vuosien tai jopa vuosikymmenen kuluttua hoitotapahtumasta. Esimerkiksi synnytyksen yhteydessä aiheutuneet vauriot voivat selvetä ja paljastua pitkällä aikaviipeellä. Tulisi säätää mahdollisuus, että määräaika alkaisi juosta erityisestä syystä esim. lapsen täysikäiseksi tulosta, jolloin hän voisi itse päättää toimistaan.

Oikeusturva

Esityksessä todetaan, ettei Potilasvahinkolautakunta ei ole muutoksenhakuelin ja korvausasiat voidaan viedä käräjäoikeuteen. Tämä on käytännölle vierasta ajattelua vaikkakin lainsäädännöllisesti totta. Potilaan kannalta Potilasvahinkolautakunta on usein ainoa järkevä oikeusturvakanava. Käräjäoikeus voi olla vaihtoehto vain poikkeuksellisissa ison intressin tapauksissa (esim. synnytysvahinko, nuoren henkilön elinajan ansionmenetys jne). Tämän vuoksi olisi harkittava Potilasvahinkolautakunnan työskentelyn tehostamista esimerkiksi siten, että varapuheenjohtajat olisivat puheenjohtajan lisäksi riippumattomia ja päätoimisia.

Vähäinen vahinko

Esityksessä lähdetään siitä, että vähäinen vahinko jäisi edelleen korvaamatta. Ongelma on, ettei vähäisen vahingon rajaa ole missään säädetty ja se aiheuttaa epävarmuutta. Se on myös poikkeama vahingonkorvauslain täyden korvauksen periaatteesta.

Tästä on nyt syytä luopua. Liikennevakuutuslaissa korvataan vähäinen vahinko, paitsi kipua ja särkyä ja tilapäistä haittaa ei korvata, jos vammat kuuluvat lääketieteellisesti vammaluokkaan A. Kulut ja ansiomenetys korvataan kuitenkin aina kokonaan. Esityksen perusteluissa mainitaan nyt, ettei siitä ole ollut ongelmaa. Tämä johtuu Kuluttajaliiton käsityksen mukaan siitä, ettei potilas tiedä että hän voisi kohdistaa vaatimuksen aiheuttajaan/työnantajaan. Jos kyse tuottamuksesta tai hoitovirheestä, peruste olisi selvä. Finanssialan omien korvauskäsittelyohjeiden mukaan yhtiön pitää antaa ohjaus mistä korvausta voi hakea, jos yhtiö ei vastuussa. Ohjauksia ei tiettävästi annettu.

Kuluttajaliiton ymmärryksen mukaan Potilasvakuutuskeskus joutuu kuitenkin arvioimaan ja selvittämään vahingon joten hallintokulut syntyvä joka tapauksessa.

Potilasvahinkojärjestelmän ongelmia

Kuluttajaliitto haluaa lisäksi nostaa esiin muutamia asioita, jotka osoittavat, etteivät ongelmat ole vain potilasvahinkolaista johtuvia vaan osa on myös lain toimenpanoon liittyviä.

Potilasvakuutuskeskus on keskiössä, sillä muulla ei ole yhtä merkittävää tieto – ja tilastoaineistoa (arviolta 190.000 ilmoitusta 1987- 2016). Lakimiesuutiset numerossaan 2/2015 käsitteli potilasvahinkolain korjaustarpeita. Siitä ilmeni myös, että ilmoitetut potilasvahingot ovat vain

jäävuorenhuippu kun 90 % jää ilmoittamatta ja vain 10 % ilmoitetaan. Tehdyistä ilmoituksistakin vajaa 30 % katsotaan korvattavaksi. Liikennevakuutuspuolella vaikuttaisi oudolta, mikäli liikennevahingoissa vammautuneista vain 10 % ilmoittaisi vammoistaan vakuutusyhtiölle.

Edelliseen aiheeseen liittyvänä peruspalveluministerinä toimiessaan Maria Guzenina-Richardson oli vastannut aiemmin jo 6.7.2012 Kirjalliseen kysymykseen KK 541/2012 vp potilasvahingot loppuosassaan mm seuraava:

”Kokonaisuuden kannalta hylättyjen potilasvahinkoilmoitusten määrä ja osuus eivät siten ole ongelma. Näin erityisesti sen vuoksi, että muun muassa kansainvälisten tutkimusten perusteella vain noin 5-10 prosenttia potilasvahingoista ja haittatapahtumista ilmoitetaan. Ongelmana sen sijaan voidaan pitää sitä, jos korvauksia jää hakematta tiedon puutteen takia ja näin vahingon kärsinyt jää ilman lain mukaista korvausta. Tämän vuoksi korvaushakemusten määrää ei ole tarpeen pyrkiä rajoittamaan. Sen sijaan voidaan todeta, että potilasvahinkolaista ja potilasvakuutuksesta tiedottamista voidaan ja on tarpeen edelleen kehittää.”

Kuluttajaliitto kuluttajien edunvalvojana pyrkii ennalta ehkäisemään riitoja. Kuluttajien kannalta tiedonsaanti on keskeinen oikeus. Tietoa on oltava satavilla helposti, yksinkertaisesti ja maksutta. Potilasvakuutuskeskuksen sivuilla tietoa on edelleen, huolimatta viime vuotisista uudistuksista, niukasti jos vertaa esimerkiksi FINE:n kotisivuihin. Myöskään sähköisen ilmoituksen tekeminen potilasvahingosta ei Kuluttajaliiton käsityksen mukaan ole mahdollista.

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry

Juha Beurling
pääsihteeri

Tuula Sario
Johtava lakimies